

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора географічних наук, професора Царика Любомира Петровича про дисертаційну роботу Кепеняк Надії Миколаївни «Конструктивно-географічне обґрунтування рекреаційного використання території НПП «Сколівські Бескиди»», представлену на здобуття наукового ступеня кандидата географічних наук за спеціальністю 11.00.11 – конструктивна географія і раціональне використання природних ресурсів

Загальні відомості. Рецензована дисертаційна робота має загальний обсяг 174 сторінки, у тому числі основна частина (вступ, чотири розділи, висновки) – 155 сторінок. Робота ілюстрована 28 таблицями, 43 рисунками. У списку використаних джерел 182 найменування. За формальними ознаками вона відповідає вимогам ВАК України до кандидатських дисертацій.

Актуальність обраної теми. Тема дисертації зумовлена потребами удосконалення наукових ідей та практичних розробок щодо рекреаційного використання територій НПП, частка яких є високою у структурі рекреаційних територій України.

Актуальність дисертаційної роботи Кепеняк Н.М. зумовлена перш за все постановкою і реалізацією важливої проблеми обґрунтування наукових засобів рекреаційного використання території НПП «Сколівські Бескиди» в умовах сталого природокористування.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Належний ступінь обґрунтованості сформульованих у дисертації наукових положень, висновків, рекомендацій забезпечується цілеспрямованим використанням конструктивно-географічного і системно-географічного підходів та сучасних апробованих методик, поєднаного використання статистичних, польових експедиційних, аналітичних і картографічних методів дослідження. Методологічна, методична та інформаційна база поєднана з достатньо чіткою логікою дослідження. Наведені у роботі висновки і рекомендації різнобічно апробовані на міжнародних і регіональних конференціях та в науковій періодиці, адекватно

відображають сутність проведеного дослідження. Тому за цим критерієм дисертація відповідає вимогам ВАК України до кандидатських дисертацій.

Достовірність і наукова новизна отриманих результатів.

Достовірність отриманих результатів визначається характером вихідної інформації, коректністю методів її обробки та представлення, послідовністю та внутрішньою логікою дослідження від постановки завдань до висновків та рекомендацій, практичною їх перевіркою.

Вихідною інформацією дослідження слугували дані статистичних та інформаційних джерел, а також натурних експедиційних обстежень природних геосистем національного парку, наукові розробки з конструктивної географії, раціонального природокористування, охорони природи, нормативно-правові документи, що піддані обробці з використанням адекватної системи методів. У зв'язку із цим отримано достовірні висновки.

У науковому плані проблематика рекреаційного природокористування отримала ряд вагомих наукових рішень. Зокрема здійснено аналіз природних ресурсів парку та їх рекреаційного потенціалу, оцінено стан його використання. З'ясовано ступінь антропогенних навантажень на природні комплекси парку в межах екологічних стежин та створено ряд картосхем. Розраховано лісорекреаційну активність жителів прилеглих до НПП населених пунктів. Для оптимізації рекреаційного навантаження території НПП запропоновано: економічне регулювання рекреаційних потоків у найбільш відвідуваних місцях, розосередження рекреантів за рахунок пропонування нових об'єктів, створення нових екостежин на теренах парку для пізнавальної та спортивної рекреації, а також запровадження системи організаційно-технологічних заходів, розвиток рекреаційної інфраструктури.

У проведеному дослідженні вирішується ряд міжпредметних завдань, пов'язаних з географією, природокористуванням і охороною природи. Можна стверджувати, що оптимізація рекреаційних мереж НПП є складним міжгалузевим, науково-практичним напрямком досліджень, що є важливою

складовою регіональних проектів та моделей сталого розвитку. У дисертаційній роботі поєднані міждисциплінарні підходи, відпрацьовані конкретні способи вирішення завдань. Тому дисертація має певну наукову новизну. Наукові результати роботи, а також проведений аналіз проблемних питань носять важливий теоретичний та прикладний характер і можуть бути корисні при розробці оптимізаційних моделей рекреаційного використання природних ресурсів НПП.

Практичне значення. Результати дисертаційного дослідження Кепеняк Н.М. можуть мати практичне застосування при розробці системи заходів щодо реалізації проекту організації території НПП «Сколівські Бескиди». Матеріали проведеного дослідження відповідають проблематиці двох наукових тематик кафедри раціонального використання природних ресурсів і охорони природи Львівського національного університету імені Івана Франка «Природний і суспільно-географічний потенціал як чинник подолання рецесії соціально-економічного розвитку (на матеріалах Карпатського регіону України)», номер державної реєстрації 0114U000869 та «Переваги і ризики використання природно-ресурсного потенціалу Західного регіону України в період трансформації суспільства», номер державної реєстрації 0113U003049. Результати дослідження можуть бути запроваджені у навчальний процес підготовки бакалаврів спеціальності «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування» при модернізації навчальних предметів «Заповідна справа» і «Еколого-географічні основи природокористування».

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих працях. Основні результати дослідження опубліковано автором у 13 наукових працях, 6 - у фахових виданнях, 6 - у збірках матеріалів конференцій, 1- в іноземному часописі. Теми і зміст публікацій відповідають напрямку дисертаційного дослідження автора. Робота пройшла апробацію на 8-и наукових і науково-практичних конференціях.

Оформлення, мова і стиль дисертації та автореферату.

Оформлення дисертації та автореферату загалом відповідає вимогам ВАК України. Робота містить достатньо ілюстративного матеріалу (28 таблиць і 43 рисунки).

Мова дисертації та автореферату українська. Викладення матеріалу чітке, ґрунтовне.

Відповідність змісту автореферату та дисертації.

Зміст автореферату та основні положення дисертації ідентичні.

Дискусійні питання, зауваження і побажання.

1. Викладення теоретичних сутнісних категорій і понять, концептуальних положень рекреаційного природокористування доцільно було б розглянути у контексті засад конструктивної географії, розкриваючи власне географічні сторони цієї проблеми. У розділі бракує логічно-структурних схем, які би наочно відображали взаємопов'язаність парадигм конструктивної географії, рекреаційного природокористування, охорони природи.

2. При аналізі теоретичних підходів, методів і методик дослідження автором не розглянуто базових публікацій з даної проблематики і не показано роль і місце авторського підходу у контексті відомих напрацювань.

3. Висновки до першого розділу не відображають певних теоретико-методологічних напрацювань і узагальнень наукових підходів та ідей з досліджуваної проблеми. **Не відповідає дійсності**, наприклад, задекларована теза «огляд літератури засвідчує, що сьогодні не розроблено методики визначення рекреаційного впливу на геосистеми в умовах НПП». Такі методики відомі принаймні з 2003 року «Методичні рекомендації щодо визначення максимального рекреаційного навантаження природних комплексів і об'єктів у межах природно-заповідного фонду України за зонально-регіональним розподілом».

4. Описи географічних процесів, явищ, об'єктів часто супроводжуються не кількісними аргументованими показниками, а невмотивованими словосполученнями, як наприклад «дуже сильні руйнування», «хитрі

маневри ріки», «весна... завдає шкоди природному середовищу», «майже стерильна чистота повітря», «потріскані пісковики», «естетична вартість території» тощо.

5. Задекларовані назви параграфів 2.2. **Геологічна та геоморфологічна будови території** включають також характеристику ґрунтового покриву; у параграфі 2.3 **Атрактивність гідрологічних об'єктів** обмежена характеристикою гідромережі і режиму річок; у параграфі 2.6 **Соціофункціональна класифікація рекреаційних ландшафтів** зведена до звичайної характеристики висотних місцевостей.

6. У роботі часто відсутні посилання на матеріали, запозичені автором з фондових джерел НПП.

7. У списку використаних джерел відсутні дві базові публікації, знання яких є абсолютно необхідним задля розуміння завдань і стратегії функціонування НПП. Це – Положення про національний природний парк та Положення про Проект організації території національного природного парку, охорони, відтворення та рекреаційного використання його природних комплексів і об'єктів.

8. Запропоновані автором способи регулювання рекреаційного навантаження важливо було б узгодити з стратегічними завданнями НПП на найближчу чи віддалену перспективу (Проектом організації території). Це придало би базовим висновкам вагомості та практичної націленості.

8. **Загальний висновок.** Дисертація Кепеняк Н.М. є цілісним, завершеним, самостійним дослідженням, присвячена вирішенню актуальної науково-прикладної проблеми. Зауваження і побажання, висловлені у відгуку, не заперечують загальних позитивних результатів роботи. Поставлена у ній мета досягнута. Більшість положень та висновків дисертації обґрунтовані, мають наукову новизну, достатньо повно представлені у публікаціях, пройшли належну апробацію.

За своїм науковим рівнем і практичним значенням дослідження Кепеняк Надії Миколаївни «Конструктивно-географічне обґрунтування рекреаційного

використання території НПП «Сколівські Бескиди»» відповідає вимогам ВАК України до кандидатських дисертацій, а його автор заслуговує присудження наукового ступеня кандидата географічних наук за спеціальністю 11.00.11 – конструктивна географія і раціональне використання природних ресурсів.

Завідувач кафедри геоекології та методики

викладання екологічних дисциплін

Тернопільського національного педагогічного

університету імені Володимира Гнатюка

доктор географічних наук, професор

Л.П. Царик

